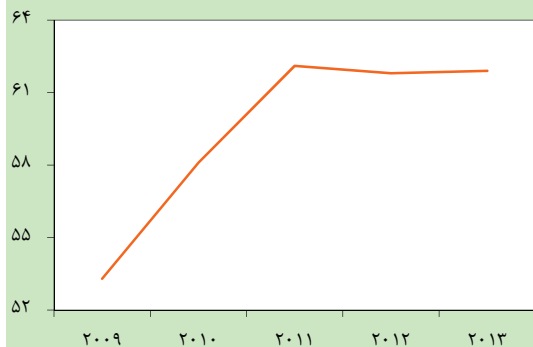

۱۲-۱- مروری بر فضای عمومی اقتصاد جهانی حاکم بر

مبادلات خارجی اقتصاد کشور

در سال ۱۳۹۱ (۲۰۱۲/۱۳)، اوضاع اقتصاد جهانی به لحاظ تجارت خارجی چندان مساعد نبود و ارقام پیش‌بینی شده برای رشد این بخش از اقتصاد جهان مطابق با انتظارات تحقق نیافت. بنابر گزارش صندوق بین‌المللی پول^(۱)، در سال ۲۰۱۲ رشد مقداری تجارت جهانی کالا و خدمت حدود ۲/۹ درصد و رشد مقداری تجارت جهانی کالا حدود ۲/۷ درصد بود. ارقام منفی رشد قیمتی دو گروه یاد شده (به ترتیب ۱/۷- و ۱/۸- درصد)، به وضوح نشان‌دهنده فضای رکودی حاکم بر مبادلات تجاری بین کشورها در دوره مورد بررسی می‌باشد.

نمودار ۱۲-۱- نسبت تجارت جهانی (مجموع صادرات و واردات کالاها و خدمات) به تولید ناخالص داخلی جهان (درصد)

جدول ۱۲-۱- رشد تجارت جهانی (درصد)

	سال		
	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱
کالاها و خدمات			
مقدار	۳/۰	۲/۹	۶/۷
قیمت (دلاری)	-۰/۳	-۱/۷	۱۱/۱
کالا			
مقدار	۲/۷	۲/۷	۶/۸
قیمت (دلاری)	-۰/۷	-۱/۸	۱۲/۶

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۱۴

در سال ۲۰۱۲، به دلیل رکود مبادلات اقتصادی بین کشورها روند فزاینده رشد قیمت نفت خام متوقف شد و میانگین قیمت مواد اولیه غیرنفتی و فلزات در مقایسه با قیمت‌های سال قبل از آن به ترتیب حدود ۱۰/۰ و ۱۶/۸ درصد کاهش یافت. همچنین، با توجه به کاهش حجم تبادلات تجاری، نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی به استثنای افزایش یک درصدی در گروه کشورهای در حال توسعه و نوظهور آسیایی، برای هر دو گروه کشورهای دارای کسری و مازاد حساب‌جاری کاهش یافت.

جدول ۱۲-۲- رشد قیمت برخی از گروه‌های کالایی در بازارهای جهانی (سنجیده شده برحسب دلار آمریکا) (درصد)

	سال		
	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱
نفت خام	-۰/۹	۱/۰	۳۱/۶
مواد اولیه غیرنفتی	-۱/۲	-۱۰/۰	۱۷/۹
فلزات	-۴/۳	-۱۶/۸	۱۳/۵

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۱۴

۱- صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۱۴

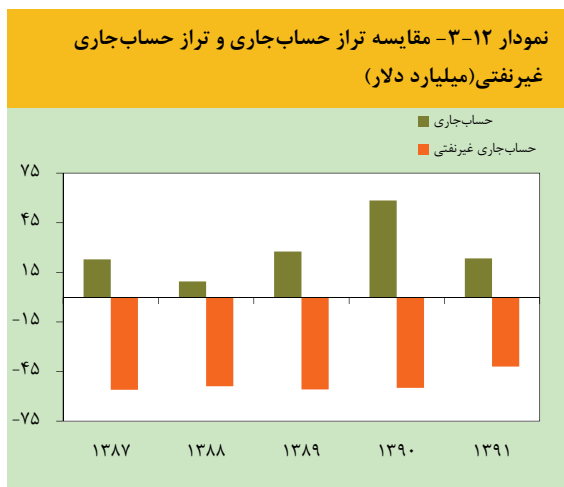
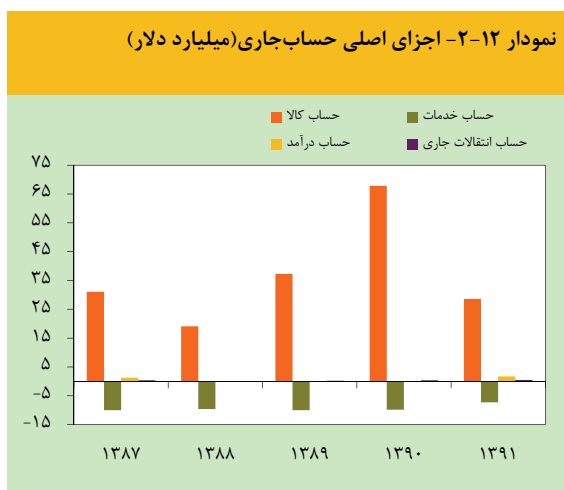
غیرنفتی، کاهش واردات کالا و کاهش کسری حساب خدمات از عمده‌ترین عوامل موثر بر کاهش کسری حساب جاری غیرنفتی در دوره مورد بررسی به شمار می‌آیند. همچنین در سال مورد بررسی، عایدات ارزی غیرنفتی ۹/۶ درصد افزایش یافت و ۴۸/۳ درصد از نیاز ارزی حساب جاری را تامین نمود. این نسبت در مقایسه با سال ۱۳۹۰ حدود ۹/۷ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد^(۱).

طبق گزارش اکتبر سال ۲۰۱۴ صندوق بین‌المللی پول، سهم تجارت خارجی از تولید ناخالص داخلی کشورهای جهان در سال ۲۰۱۲ حدود ۶۱/۸ درصد بود که در مقایسه با سال ۲۰۱۱ حدود ۰/۳ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۱۲-۳- نسبت حساب جاری به تولید ناخالص داخلی (درصد)

سال	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱
کشورهای پیشرفته	۰/۴	-۰/۱	-۰/۲
کشورهای در حال توسعه و نوظهور اروپایی	-۳/۹	-۴/۶	-۶/۴
کشورهای مستقل مشترک‌المنافع	۰/۶	۲/۵	۴/۳
کشورهای در حال توسعه و نوظهور آسیایی	۱/۰	۱/۰	۰/۹
خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان	۱۰/۰	۱۲/۷	۱۳/۲

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۱۴

۱۲-۲- اهم تحولات تراز پرداختهای خارجی ایران

کاهش چشمگیر درآمدهای صادرات نفتی که متاثر از تحریم‌های نفتی و کاهش مقداری صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی بود، مهم‌ترین عامل تاثیرگذار بر اقلام تراز پرداخت‌های خارجی در سال ۱۳۹۱ بود. ارزش صادرات نفتی در این سال ۴۲/۹ درصد در مقایسه با سال ۱۳۹۰ کاهش یافت. این میزان کاهش سالانه درآمدهای نفتی از سال ۱۳۶۵ بی‌سابقه بوده است. در این سال تحریم‌های اعمال شده بر سیستم مالی و نظام بانکی کشور تشدید شد و مانده بدهی‌های کوتاه‌مدت خارجی به شدت کاهش یافت.

۱۲-۲-۱- حساب جاری

در سال ۱۳۹۱، حساب جاری تراز پرداختها حدود ۲۳/۴ میلیارد دلار مازاد داشت که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن حدود ۶۰/۰ درصد کاهش یافت. کاهش مازاد حساب کالا، علت عمده کاهش مازاد حساب جاری در این سال بود. همچنین، در این سال حساب جاری غیرنفتی حدود ۴۲/۰ میلیارد دلار کسری داشت که در مقایسه با سال ۱۳۹۰، حدود ۲۳/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. حفظ روند افزایشی صادرات

۱- این نسبت از تقسیم مجموع «صادرات کالاهای غیرنفتی، صادرات خدمات، دریافت حساب درآمد و دریافت حساب انتقالات جاری» به مجموع «واردات کالاها، واردات خدمات، پرداختی حساب درآمد و پرداختی حساب انتقالات جاری» حاصل می‌شود.

جدول ۱۲-۴- خلاصه وضعیت حساب جاری

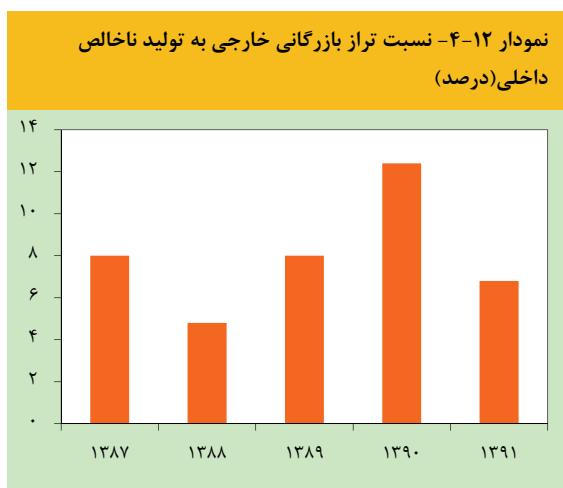
(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	▲۱۳۹۰	۱۳۸۹
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	▲۱۳۹۰	۱۳۸۹
-۶۰/۰	۱۱۲/۳	۲۳۴۲۳	۵۸۵۰۷	۲۷۵۵۴
-۵۷/۹	۸۱/۶	۲۸۵۵۹	۶۷۷۷۹	۳۷۳۳۰
-۲۵/۲	-۲/۷	-۷۳۰۷	-۹۷۷۱	-۱۰۰۴۰
☐	۱۷/۶	۱۶۶۱	۹۳	۷۹
۲۵/۷	۱۱۹/۴	۵۱۰	۴۰۶	۱۸۵
-۲۳/۵	-۱/۷	-۴۱۹۸۳	-۵۴۹۱۵	-۵۵۸۴۹

۱- منظور از عبارت غیرنفتی در تمامی مطالب این فصل، عدم احتساب ارزش نفت خام، فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، گاز ایران، پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت‌های پتروشیمی و سایرین (گمرکی و غیرگمرکی) در آمارهای صادرات و واردات کالا می‌باشد.

۴۵۶۴۳ میلیون دلار در سال ۱۳۹۰ به ۳۶۸۴۷ میلیون دلار در

سال ۱۳۹۱ رساند.

۱۲-۲-۱- حساب کالا (تراز بازرگانی)

در سال ۱۳۹۱، ارقام صادرات و واردات کالا (فوب)

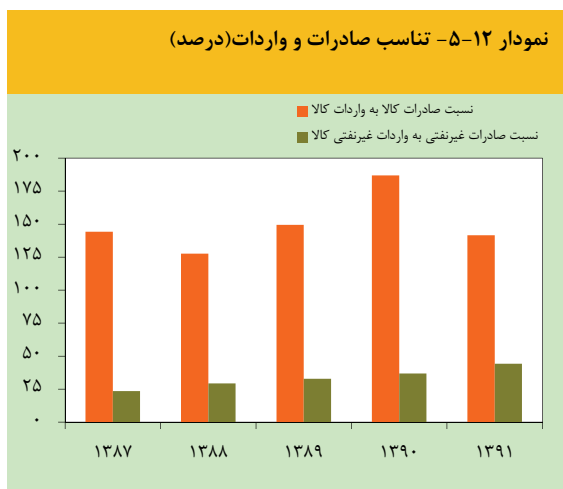
به ترتیب ۹۷۲۷۱ و ۶۸۷۱۲ میلیون دلار بود و در نتیجه حساب کالای تراز پرداخت‌ها با مازاد روبه‌رو گردید. در این سال مازاد حساب کالا مبلغ ۲۸۵۵۹ میلیون دلار بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۵۷/۹ درصد کاهش یافت. کاهش کم‌سابقه درآمدهای نفتی در سال ۱۳۹۱ مهم‌ترین عاملی بود که این میزان کاهش را برای حساب کالا رقم زد. در سال مورد بررسی، وضعیت حساب کالای غیرنفتی متفاوت بود. رشد صادرات غیرنفتی و کاهش میزان واردات فوب کالا، وضعیت این حساب را بهبود بخشید و کسری آن را با ۱۹/۳ درصد کاهش، از

جدول ۱۲-۵- حساب کالا

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال			
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	▲۱۳۹۰	۱۳۸۹
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	▲۱۳۹۰	۱۳۸۹
-۵۷/۹	۸۱/۶	۲۸۵۵۹	۶۷۷۷۹	۳۷۳۳۰
-۳۳/۳	۲۹/۳	۹۷۲۷۱	۱۴۵۸۰۶	۱۱۲۷۸۸
-۱۱/۹	۳/۴	۶۸۷۱۲	۷۸۰۲۷	۷۵۴۵۸
-۱۹/۳	-۰/۹	-۳۶۸۴۷	-۴۵۶۴۳	-۴۶۰۷۳
۹/۶	۱۸/۰	۲۹۲۱۳	۲۶۶۵۸	۲۲۵۹۶
-۸/۶	۵/۳	۶۶۰۶۰	۷۲۳۰۱	۶۸۶۷۰

در سال ۱۳۹۱، ارزش کل صادرات کالا ۹۷۲۷۱ میلیون دلار و ارزش صادرات نفتی ۶۸۰۵۸ میلیون دلار بود که در مقایسه با ارقام مشابه سال ۱۳۹۰ به ترتیب ۳۳/۳ و ۴۲/۹ درصد کاهش نشان می‌دهند. در مقابل، ارزش صادرات غیرنفتی با ۹/۶ درصد افزایش از ۲۶۶۵۸ میلیون دلار در سال ۱۳۹۰ به ۲۹۲۱۳ میلیون دلار در سال ۱۳۹۱ رسید. همچنین، سهم صادرات نفتی از کل صادرات کالا، ۱۱/۷ واحد درصد به نفع صادرات غیرنفتی کاهش یافت و از ۸۱/۷ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۷۰/۰ درصد در سال ۱۳۹۱ رسید. در این دوره صادرات نفتی گمرکی با ۵۶/۲ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۰ به ۲۹۸۰ میلیون دلار رسید.

جدول ۱۲-۶- ارزش صادرات کالا

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۸۹		
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۳۳/۳	۲۹/۳	۹۷۲۷۱	۱۴۵۸۰۶	۱۱۲۷۸۸	صادرات کالا
۷۰/۰	۸۱/۷	-۴۲/۹	۳۲/۱	۶۸۰۵۸	۱۱۹۱۴۸	۹۰۱۹۱	صادرات نفتی (۱)
۳/۱	۴/۷	-۵۶/۲	۱۰۰/۴	۲۹۸۰	۶۸۰۱	۳۳۹۴	منظور شده در آمار گمرک (۲)
۳۰/۰	۱۸/۳	۹/۶	۱۸/۰	۲۹۲۱۳	۲۶۶۵۸	۲۲۵۹۶	صادرات غیرنفتی

۱- شامل ارزش نفت خام، فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، گاز ایران، پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت‌های پتروشیمی و سایرین (گمرکی و غیرگمرکی) می‌باشد.
 ۲- ارزش مایعات، میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های پتروشیمی و سایرین که در آمار صادرات گمرک منظور شده است.

و فرآورده‌های نفتی و ۶۶۰۶۰ میلیون دلار (۹۶/۱ درصد) مربوط به واردات سایر کالاها بود. در سال ۱۳۹۱، میزان کاهش واردات گاز و فرآورده‌های نفتی نسبت به سایر کالاها بیشتر بود.

ارزش کل واردات فوب کالا در سال ۱۳۹۱ به ۶۸۷۱۲ میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن ۱۱/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این مقدار، ۲۶۵۲ میلیون دلار (۳/۹ درصد) مربوط به واردات گاز

جدول ۱۲-۷- ارزش واردات کالا

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال				
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۸۹		
-۱۱/۹	۳/۴	۶۸۷۱۲	۷۸۰۲۷	۷۵۴۵۸	کل واردات کالاها
-۵۳/۷	-۱۵/۶	۲۶۵۲	۵۷۲۶	۶۷۸۸	گاز و فرآورده‌های نفتی (۱)
-۸/۶	۵/۳	۶۶۰۶۰	۷۲۳۰۱	۶۸۶۷۰	سایر کالاها

۱- ارزش گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی (کدهای تعرفه گمرکی ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) وارد شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، گاز ایران، پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت‌های پتروشیمی و سایرین (گمرکی و غیرگمرکی)

۵/۲ درصد) با نسبت مشابه در گروه کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ (به ترتیب ۱۳/۲ و ۱۲/۷ درصد) اثرات کاهش درآمدهای نفتی بر حساب‌جاری را بهتر نشان می‌دهد. در این سال نسبت‌های حساب کالا و صادرات

طی سال مورد بررسی، نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی با ۵/۵ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۰ به ۵/۲ درصد رسید. مقایسه نسبت حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ (به ترتیب ۱۰/۷ و

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

۱۲-۱-۲- حساب خدمات

کسری حساب خدمات با کاهش ۲۵/۲ درصدی در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال ۱۳۹۰ به ۷۳۰۷ میلیون دلار رسید. در این سال صادرات خدمات با ۰/۵ درصد افزایش به ۸۴۸۵ میلیون دلار و واردات خدمات با ۱۳/۳ درصد کاهش به ۱۵۷۹۱ میلیون دلار رسید. افزایش قابل توجه نرخ ارز در بازار آزاد در سال مورد بررسی، در افزایش صادرات و کاهش واردات سرفصل‌های خدماتی موثر بود.

کالا به تولید ناخالص داخلی کاهش و نسبت واردات کالا به تولید ناخالص داخلی افزایش یافت.

جدول ۱۲-۸- نسبت حساب جاری، کالا، صادرات و واردات کالا

(نسبت به تولید ناخالص داخلی (۱)) (درصد)

	سال	
	۱۳۸۹	۱۳۹۰ ▲
نسبت حساب جاری به GDP	۵/۹	۱۰/۷
نسبت حساب کالا به GDP	۸/۰	۱۲/۴
نسبت صادرات کالا به GDP	۲۴/۳	۲۶/۶
نسبت واردات کالا به GDP	۱۶/۳	۱۴/۲

۱- به قیمت بازار و برحسب قیمت‌های جاری

جدول ۱۲-۹- حساب خدمات

(میلیون دلار)

	سال		درصد تغییر		سهام (درصد)	
	۱۳۸۹	۱۳۹۰ ▲	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱
حساب خدمات	-۱۰۰۴۰	-۹۷۷۱	-۲۵/۲	-۲/۷	-	-
صادرات	۸۸۵۳	۸۴۴۲	۰/۵	-۴/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
حمل و نقل	۳۸۶۷	۳۲۰۳	۶/۰	-۱۷/۲	۴۰/۰	۳۷/۹
مسافرت	۲۴۳۸	۲۳۴۸	-۰/۱	-۳/۷	۲۷/۷	۲۷/۸
خدمات ساختمانی	۱۶۰۰	۱۶۹۷	۶/۰	۶/۰	۱۹/۴	۲۰/۱
سایر خدمات	۹۴۸	۱۱۹۴	-۸/۲	۲۶/۰	۱۲/۹	۱۴/۲
واردات	۱۸۸۹۳	۱۸۲۱۳	-۱۳/۳	-۳/۶	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
حمل و نقل	۳۶۸۹	۳۳۶۵	-۱۲/۵	-۸/۸	۱۸/۶	۱۸/۵
مسافرت	۹۶۵۵	۹۷۷۵	-۱۹/۹	۱/۲	۴۹/۶	۵۳/۷
خدمات ساختمانی	۱۹۴۴	۱۳۷۰	۱۹/۳	-۲۹/۵	۱۰/۳	۷/۵
سایر خدمات	۳۶۰۴	۳۷۰۳	-۸/۵	۲/۷	۲۱/۵	۲۰/۳

به کشور نشان می‌دهد. در این دوره دریافت‌ها بابت جبران خدمات کارگران از افراد و نهادهای اقتصادی غیرمقیم، با ۹/۷ درصد کاهش در مقایسه با سال ۱۳۹۰ به ۳۲۰ میلیون دلار رسید. حقوق و مزایای پرداختی به کارگران خارجی فصلی و مرزی نیز با ۱۸/۷ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۰ به ۴۱۷ میلیون دلار رسید. سود حاصل از انواع سپرده‌گذاری‌های بانکی و سرمایه‌گذاری‌ها در خارج از کشور ۲۸۰۴ میلیون دلار و پرداختی به سرمایه‌گذاران خارجی حدود ۱۰۴۶ میلیون دلار بود که در مقایسه با ارقام مشابه سال ۱۳۹۰ به ترتیب ۵۷/۸ درصد افزایش و ۳۱/۴ درصد کاهش نشان می‌دهند.

در سال ۱۳۹۱، سرفصل‌های «حمل و نقل»، «مسافرت» و «خدمات ساختمانی» بیشترین وزن را در دریافت‌ها و پرداخت‌های خدماتی داشتند و در مجموع، ۸۷/۱ درصد از ارزش صادرات خدمات و ۷۸/۵ درصد از ارزش واردات خدمات را به خود اختصاص دادند. ارقام مشابه در سال ۱۳۹۰ به ترتیب حدود ۸۵/۸ و ۷۹/۷ درصد بود.

۱۲-۱-۳- حساب درآمد

خالص مبادلات انجام شده در حساب درآمد، شامل دریافت‌ها و پرداخت‌ها بابت جبران خدمات کارگران و درآمد سرمایه‌گذاری در سال ۱۳۹۱، ورود ۱۶۶۱ میلیون دلار سرمایه را

(میلیون دلار)

جدول ۱۰-۱۲- حساب درآمد

درصد تغییر	سال		سال		
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰ ▲	۱۳۸۹	
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۸۹	حساب درآمد
⊖	۱۷/۶	۱۶۶۱	۹۳	۷۹	دریافت
	۴۶/۵	۳۱۲۴	۲۱۳۲	۱۹۵۲	جبران خدمات کارگران
	۹/۲	۳۲۰	۳۵۴	۳۱۶	درآمد سرمایه‌گذاری
	۱۲/۱	۲۸۰۴	۱۷۷۷	۱۶۳۶	پرداخت
	۸/۷	۱۴۶۳	۲۰۳۹	۱۸۷۳	جبران خدمات کارگران
	۸/۹	۴۱۷	۵۱۳	۶۳۵	هزینه سرمایه‌گذاری
	۱۹/۳	۱۰۴۶	۱۵۲۶	۱۲۳۷	
	۲۳/۳				

سرفصل‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سبد مالی، سایر سرمایه‌گذاری‌ها و تغییرات ارزش ناخالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی می‌باشد.

۱۲-۲-۱-۴- حساب انتقالات جاری

مازاد حساب انتقالات جاری در سال ۱۳۹۱ حدود ۵۱۰ میلیون دلار برآورد شد که در مقایسه با مازاد این حساب در سال ۱۳۹۰ حدود ۲۵/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۱۱-۱۲- حساب مالی و سرمایه (میلیون دلار)

درصد تغییر	سال		سال		
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰ ▲	۱۳۸۹	
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۸۹	حساب مالی و سرمایه
	۵۷/۷	-۱۸۸۷۷	-۳۸۳۱۲	-۲۴۲۹۶	حساب سرمایه
	۵۷/۷	-۸۱۵	-۴۰۵۰	-۹۸۶	حساب مالی
	۳۱۰/۹	-۱۸۰۶۲	-۳۴۲۶۲	-۲۳۳۱۰	
	۴۷/۳				

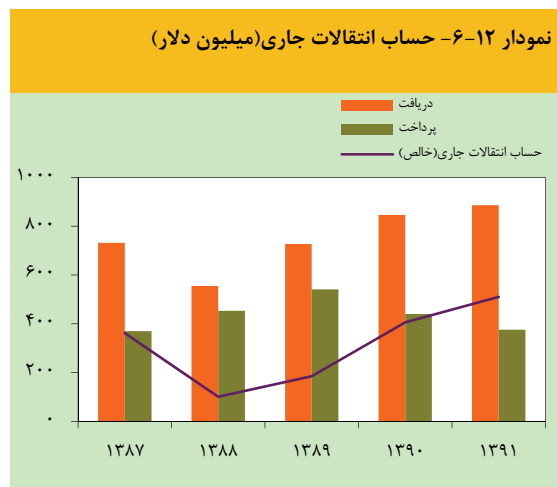
۱۲-۲-۱- حساب سرمایه

مانده بدهکار حساب سرمایه در سال ۱۳۹۱ به ۸۱۵ میلیون دلار رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۷۹/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

۱۲-۲-۲- حساب مالی

طی سال ۱۳۹۱، مانده بدهکار حساب مالی با ۴۷/۳ درصد کاهش نسبت به رقم متناظر سال ۱۳۹۰، به ۱۸/۱ میلیارد دلار رسید. ارقام خالص سرفصل‌های «سایر سرمایه‌گذاری‌ها» و «سرمایه‌گذاری در سبد مالی»، خروج سرمایه و سرفصل «سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی» به طور خالص ورود سرمایه را نشان می‌دهد. طی سال مورد بررسی، به دارایی‌های خارجی بانک مرکزی نیز ۱۲/۲ میلیارد دلار افزوده شد.

نمودار ۱۲-۶- حساب انتقالات جاری (میلیون دلار)

۱۲-۲-۲- حساب مالی و سرمایه

مانده بدهکار حساب مالی و سرمایه تراز پرداخت‌های کشور در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل از آن ۵۰/۷ درصد کاهش یافت و به ۱۸/۹ میلیارد دلار رسید. بخش عمده این بدهکاری مربوط به مبادلات حساب مالی بود. حساب سرمایه تراز پرداخت‌ها عمدتاً شامل انتقالات سرمایه‌ای (بخشش بدهی‌ها یا انتقالات مهاجران) و حساب مالی شامل مبادلات انجام شده در

جدول ۱۲-۱۲- حساب مالی

(میلیون دلار)

درصد تغییر		سال		
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰ ▲	۱۳۸۹
-۴۷/۳	۴۷/۰	-۱۸۰۶۲	-۳۴۲۶۲	-۲۳۳۱۰
۶۵/۹	۰	۸۶۹	۵۲۴	-۲۶۹
-۹۴/۵	-۶۱/۹	-۲۶	-۴۷۸	-۱۲۵۷
-۴۸/۰	-۴۳/۴	-۶۶۹۲	-۱۲۸۷۱	-۲۲۷۳۱
-۴۳/۰	۰	-۱۲۲۱۳	-۲۱۴۳۶	۹۴۷

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

تحت عناوین مختلف سرمایه‌گذاری خارجی در کشور جذب شد. در این میان، سرمایه‌گذاری خارجی تحت قانون «تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی» به میزان ۶۸۷ میلیون دلار بود که در مقایسه با سال ۱۳۹۰ حدود ۴۱/۶ درصد کاهش داشت. سرمایه‌گذاری در قالب بیع متقابل حوزه نفت و گاز و سایر سرمایه‌گذاری‌ها (مشارکت مدنی، ساخت، بهره‌برداری و انتقال، بیع متقابل سایر پروژه‌ها و سرمایه‌گذاری خارجی در بورس) به ترتیب به میزان ۳۴۶۶ و ۳۳۶ میلیون دلار تحقق یافت که نسبت به ارقام مشابه سال قبل به ترتیب حدود ۲۲/۳ و ۷/۳ درصد افزایش نشان می‌دهند.

در سال ۱۳۹۱، به طور خالص^(۱) ۸۶۹ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی در کشور انجام شد که در مقایسه با عملکرد سال ۱۳۹۰ حدود ۶۵/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. رقم خالص سرمایه‌گذاری خارجی در پروژه‌های نفتی و گازی در قالب قراردادهای بیع متقابل نیز ذیل این سرفصل ثبت می‌گردد.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انجام شده در کشور

طبق آمار دریافتی از سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران، در سال ۱۳۹۱ حدود ۴/۵ میلیارد دلار

جدول ۱۳-۱۲- وضعیت سرمایه‌های خارجی وارده در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

(میلیون دلار)

درصد تغییر		سال		
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹
۳/۹	۱۴/۵	۴۴۸۹	۴۳۲۲	۳۷۷۴
-۴۱/۶	۴۸/۸	۶۸۷	۱۱۷۵	۷۹۰
۲۲/۳	-۴/۸	۳۴۶۶	۲۸۳۴	۲۹۷۷
۷/۳	□	۳۳۶	۳۱۳	۷

ماخذ: سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

سایر سرمایه‌گذاری‌ها

مانده بدهکار حساب سایر سرمایه‌گذاری‌ها در سال ۱۳۹۱ به رقم ۶۶۹۲ میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال ۱۳۹۰ حدود ۴۸/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد. در این سال در حوزه اعتبارات تجاری صادراتی، میزان دریافت‌ها بیش از پرداخت‌ها بود. این امر موجب کاهش شدید بدهکاری حساب مذکور در سال مورد بررسی گردید.

سرمایه‌گذاری در سبب مالی

مجموع مبادلات حساب سرمایه‌گذاری در سبب مالی نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۱، به طور خالص ۲۶ میلیون دلار سرمایه‌گذاری در خارج از کشور انجام شده است. این نوع سرمایه‌گذاری بیشتر در قالب خرید سهام شرکت‌ها و اوراق بهادار ارزی بوده است.

۱- مجموع دریافت‌ها و پرداخت‌ها، در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

بدهی‌های خارجی

رقم کل تعهدات بالفعل خارجی (بدهی‌های خارجی) در پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ معادل ۷۶۸۲ میلیون دلار بود که در مقایسه با پایان اسفند ماه ۱۳۹۰ حدود ۶۰/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد. از این میزان بدهی، ۶۷۳۹ میلیون دلار به بدهی‌های بلندمدت و ۹۴۳ میلیون دلار به بدهی‌های کوتاه‌مدت اختصاص داشت.

مجموع تعهدات ارزی کشور (تعهدات بالفعل و بالقوه) در پایان اسفند ماه ۱۳۹۱ به ۱۵۸۵۱ میلیون دلار رسید. از این میزان، ۸۱۶۹ میلیون دلار معادل ۵۱/۵ درصد به تعهدات بالقوه اختصاص داشت. رقم تعهدات بالقوه در مقایسه با پایان اسفند ماه ۱۳۹۰ حدود ۶۰/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۱۲-۱۴- وضعیت تعهدات خارجی کشور

(میلیون دلار)

درصد تغییر	سال	
	۱۳۹۱	۱۳۹۰ ▲
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹
-۶۰/۰	-۱۵/۹	۲۲۸۱۴
		تعهدات بالفعل خارجی
-۲۴/۰	-۲۰/۹	۱۱۲۰۱
		بلندمدت
-۹۰/۹	-۱۱/۱	۱۱۶۱۳
		کوتاه‌مدت
-۶۰/۵	-۱۲/۷	۲۳۶۸۲
		تعهدات بالقوه خارجی
-۶۰/۲	-۱۴/۳	۴۶۴۹۶
		کل تعهدات خارجی

جدول ۱۲-۱۵- سررسید بدهی‌های خارجی در پایان سال ۱۳۹۱

(میلیون دلار)

جمع	سال				
	۱۳۹۶ به بعد	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲
۷۶۸۲	۱۸۵۵	۸۴۳	۱۰۹۹	۱۳۶۹	۲۵۱۶
					مبلغ
۱۰۰/۰	۲۴/۱	۱۱/۰	۱۴/۳	۱۷/۸	۳۲/۸
					درصد

دارایی‌های ذخیره (دارایی‌های خارجی بانک مرکزی)

به میزان ۱۲۲۱۳ میلیون دلار افزایش یافت. این رقم در مقایسه با مقدار مشابه سال ۱۳۹۰ حدود ۴۳/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۹۱، در نتیجه دریافت‌ها و پرداخت‌های ارزی بین افراد و نهادهای اقتصادی مقیم ایران با دنیای خارج، ارزش ناخالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی